

Gebiedsgerichte plaatselijke Ontwikkelingsstrategie Zuid Twente

In opdracht van de Plaatselijke Groep Zuid Twente (i.o)
Mei 2007

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Inleiding	4
1.1 Inleiding en opbouw van het rapport	4
1.2 Beleidsmatige inkadering Gebiedsgerichte plaatselijke Ontwikkelingsstrategie Zuid Twente	5
2. Het gebied	7
2.1 Ruimtelijke beschrijving Zuid Twente	7
2.2 Algemeen: sociaal economische context	7
2.2.1 Ontwikkeling van de bevolking.....	7
2.2.2 Demografische druk.....	8
2.2.3 Toekomstige verwachting, tot en met 2020	8
2.2.4 Structuur werkgelegenheid	9
2.2.5 Beroepsbevolking	9
2.3 Natuur en milieu	10
2.4 Leefbaarheid	10
3. SWOT-analyse	11
4. Ontwikkelingsstrategie	13
4.1 Koppeling PMJP, Gebiedsprogramma Zuidwest Twente en Gebiedsgerichte plaatselijke Ontwikkelingsstrategie Zuid Twente	13
4.2 LEADER-uitgangspunten	13
4.3 Het ambitieniveau.....	14
4.4 Uitgangspunten ontwikkelingsstrategie	15
4.5 De gekozen ontwikkelingstrategie	16
5. Operationele doelen	17
5.1 Accent 1: Versterking van het noaberschap.....	17
5.2 Accent 2: Verweving van natuur, cultuurhistorie en agrarisch gebied met toeristisch-recreatieve waarde.....	19
5.3 Accent 3: Versterken van de relatie met de stedenband.	20
5.4 Accent 4: Versterken van overdracht van kennisinstellingen naar plattelandsondernemingen	20
5.5 Accent 5: Samenwerken buiten de regio.....	21
6. Management van het programma	22
6.1 Samenwerking, multisectorale opzet Plaatselijke Groep.....	22
6.2 Rollen	23
6.3 Taken	24
6.4 Van projectaanvraag tot goedkeuring project.....	25
6.4.1 Specificatie van de LEADER+ criteria voor Zuid Twente	25
6.4.2 Beoordelingsprocedure van projecten.....	25
6.5 Communicatie en voorlichting	27
6.6 Financiering.....	27
6.7 Monitoring en evaluatie	28
Bijlage 1: Gebiedsindeling Zuid Twente	30
Bijlage 2: Samenstelling Plaatselijke Groep	31

Voorwoord

Als voorzitter van de Plaatselijke Groep (PG) Zuid Twente presenteer ik u bij deze ons LEADER ontwikkelingsplan voor de periode 2007-2013.

In de afgelopen jaren is in het gebied Zuid Twente al de nodige positieve ervaring opgedaan met LEADER+ en binnen de plattelandsontwikkeling voor 2007-2013 neemt LEADER wederom een bijzondere plaats in. Een belangrijke rol bij deze werkwijze wordt uitgevoerd door de Plaatselijke Groep. De Plaatselijke Groep bestaat uit een vertegenwoordiging met een adequaat netwerk vanuit de vier deelnemende gemeenten. Deze groep initieert en adviseert over de te ontwikkelen en ontwikkelde projecten binnen het LEADER gebied Zuid Twente.

Mede n.a.v. de vele positieve resultaten van de afgelopen periode met de LEADER-werkwijze hebben wij de verwachting dat deze werkwijze ook voor 2007-2013:

- mogelijkheden schept die anders veel moeilijker te bereiken zijn voor mensen die niet gewend zijn aan de 'ambtelijke molens';
- gebruik maakt van 'sleutelfiguren': mensen die niet in dienst zijn van de overheid en beschikken over een sterk netwerk rond het platteland;
- laagdrempelig is voor (potentiële) initiatiefnemers;
- zorgt voor draagvlak bij de bevolking;
- zorgt voor vervolgprojecten en vervolgactiviteiten: ('spin off effect') een aanjaagfunctie om verdere ontwikkelingen van start te kunnen laten gaan;
- zorgt voor een actieve en onmisbare ondersteuning in het werk van de professionals op het gebied van plattelandsontwikkeling;
- sterk gericht is op samenwerking, zowel lokaal, regionaal als internationaal;
- zorgt voor een actieve en gelijkwaardige samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties, ondernemers en burgers;
- het gebied als uitgangspunt neemt en daarmee 'gemeentegrensoverschrijdend' is;
- een klankbordfunctie heeft;
- duurzame (sociaal/economisch) projecten oplevert.

LEADER zal onderdeel gaan uitmaken van POP-2 . In de eerste aanzet voor de Nationale Plattelandsontwikkelingsstrategie 2007-2013 is aangegeven, dat voor de uitvoering van het plattelandsbeleid nadrukkelijk de inbreng van bewoners in de plattelandsgebieden zal worden gezocht. Een door de inwoners gedragen aanpak biedt immers de beste kansen. De bottom-up aanpak volgens de LEADER werkwijze is hier bij uitstek voor geschikt.

LEADER is voor ons een nieuwe uitdaging die we samen met de initiatiefnemers in de regio met beide handen willen aangrijpen.

Dhr. M.M.J. Diepenmaat
Voorzitter (a.i.) Plaatselijke Groep Zuid Twente

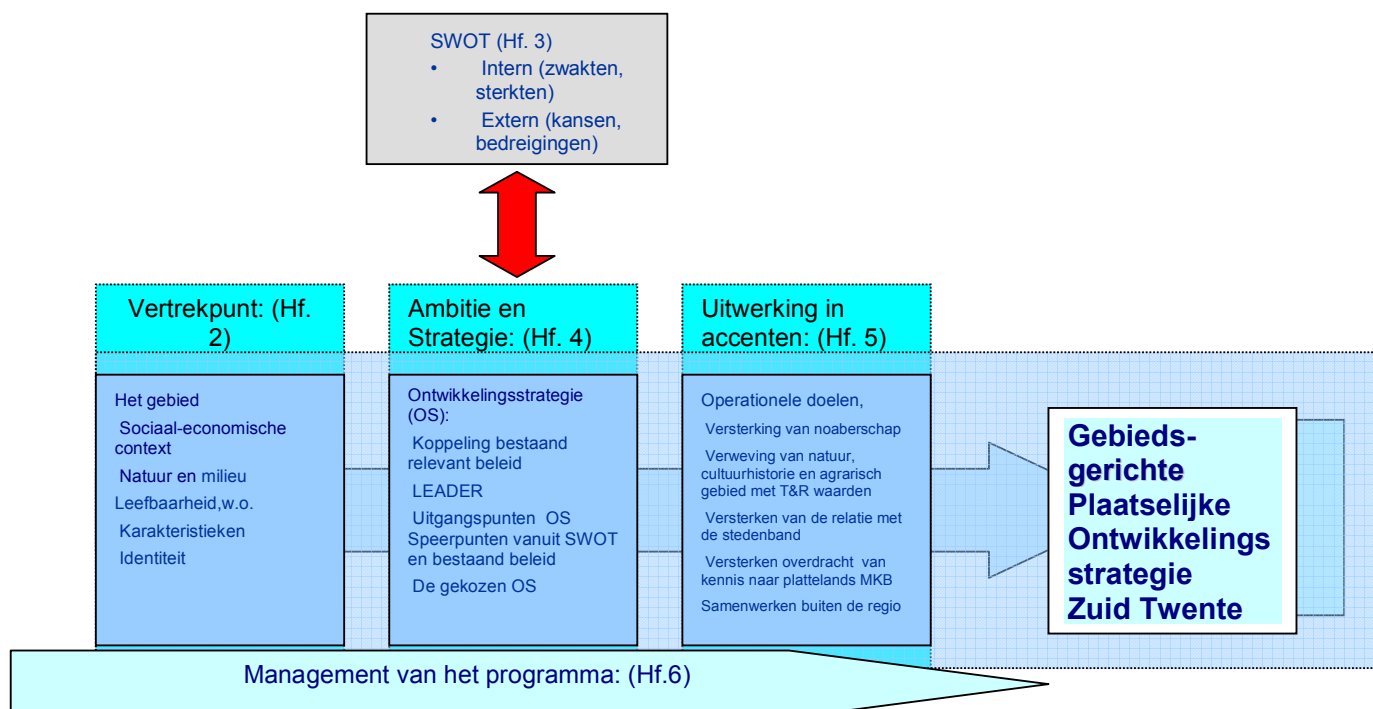
1. Inleiding

1.1 Inleiding en opbouw van het rapport

Voor u ligt de gebiedsgerichte plaatselijke ontwikkelingsstrategie Zuid Twente. Deze is te beschouwen als een eindpunt van een beleidsmatig proces dat via de Europese Commissie, het Rijk -via het Ministerie van LNV- en de provincie Overijssel zijn uitwerking vindt in de regio, in dit geval de regio Zuid Twente. Dat eindpunt is tegelijkertijd het beginpunt van het uitvoeringsproces om in de komende periode, vanaf 2007 tot en met 2013, tot resultaten te komen. In dit rapport wil de Plaatselijke Groep i.o. haar visie neerzetten. Hierin zijn in ieder geval de elementen verwerkt die volgens de LEADER aanpak onderdeel dienen uit te maken van de ontwikkelingsstrategie.

Hiertoe geeft de Plaatselijke Groep i.o. eerst een regiobeschrijving in hoofdstuk 2. Dit is te beschouwen als het vertrekpunt voor een welomschreven gebiedsplan met inzicht in de sociaal-economische kenmerken, karakteristieken en identiteit. In hoofdstuk 3 staat de SWOT-analyse centraal met sterkten en zwakten van de regio alsook de kansen en bedreigingen. Hieruit heeft de Plaatselijke Groep i.o. de voor de regio gewenste ambitie bepaald, die in hoofdstuk 4 aan de orde komt. Deze ambitie heeft de Plaatselijke Groep i.o. gekoppeld aan relevante uitvoeringsgerichte beleidskaders en op basis daarvan is de ontwikkelingsstrategie voor Zuid Twente tot stand gekomen. In hoofdstuk 5 is de strategie vertaald naar operationele doelen, waarbinnen in de komende periode de projecten ontwikkeld kunnen en gaan worden. Hierin is ruim aandacht besteed aan de uitvoering van innovatieve benaderingen en de uitvoering van samenwerkingsprojecten. De Plaatselijke Groep i.o. zal hiervoor in hoofdstuk 6 aangeven hoe zij het management van het programma zal gaan voeren, uiteraard binnen de aan haar gegeven verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De multisectorale opzet van de strategie vindt zijn vertaling in de samenstelling van de Plaatselijke Groep en de taken en de uitvoering zijn zodanig opgezet dat lokale bottom up initiatieven tot wasdom kunnen komen.

Error!

Voordat de aandacht uitgaat naar de totstandkoming van de visie van de Plaatselijke Groep i.o. wordt eerst kort inzicht gegeven in de beleidsmatige inkadering van de ontwikkelingsstrategie.

1.2 Beleidsmatige inkadering Gebiedsgerichte plaatselijke Ontwikkelingsstrategie Zuid Twente

Europese Commissie en LEADER

Vanuit de Europese Commissie wordt een groot belang gehecht aan plattelandontwikkeling. In Verordening (EG) nr. 1698/2005 is de steun uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO) hiervoor vastgelegd via de uitvoeringsbepalingen¹. Aan alle lidstaten is gevraagd een Programmadocument op te stellen, het Plattelands Ontwikkelings Programma (POP 2) 2007-2013. Vanuit de Europese Commissie is aangegeven dat hierin aandacht besteed dient te worden aan LEADER en in het bijzonder aan de methodiek. Hierop zal later nader worden ingegaan.

Het Rijk

Het Ministerie van LNV heeft hieraan graag gehoor gegeven. Eind december 2006 is het POP 2 voor Nederland ingediend². Het POP 2 is inhoudelijk ingedeeld over 4 assen: As 1 Verbetering van het concurrentievermogen in de land- en bosbouwsector; As 2 Verbetering van het milieu en het platteland; As 3 De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie en As 4 betreft LEADER. Voor de laatste as konden gebieden zich via een 'call for proposal' aanmelden³. Het Rijk heeft de provincies gevraagd om op te treden als regisseur bij de selectie van gebieden.

De provincie Overijssel

De provincie Overijssel heeft eind 2006 besloten deze Leaderaanpak in beginsel voor het hele platteland van Overijssel mogelijk te willen maken (met uitzondering van het platteland van de gemeenten Zwolle en Kampen). Daarbij heeft zij aangegeven LEADER te zien als onderdeel dat inpasbaar is in het Gebiedsprogramma Zuidwest Twente en in het Provinciaal Meerjaren Programma (pMJP)⁴. De provincie heeft reeds een aantal jaren aandacht voor gebiedsgericht werken (GGW) en heeft voor het gebied Zuidwest Twente (dat bestaat uit LEADERregio Zuid Twente en LEADERregio West Twente) recentelijk een Gebiedsprogramma opgesteld. Inhoudelijk zal hier later op worden teruggekomen. Door tussentijds overleg en afstemming versterken deze en de ontwikkelingsstrategie elkaar.

Zuid Twente

In de periode 2000-2006 heeft Zuid Twente reeds kennis gemaakt met LEADER+⁵. Toen was het een afzonderlijk programma, terwijl het in de komende periode een onderdeel vormt van het POP2. De regio-indeling is gewijzigd, hetgeen in hoofdstuk 2 aan bod zal komen. Binnen LEADER speelt de Plaatselijke Groep een essentiële rol. Deze zal later in hoofdstuk 6 nog aan de orde komen. Eén van de voorwaarden

¹ Dit document is te vinden op www.regiebureau-pop.nl.

² Dit document is te vinden op www.regiebureau-pop.nl.

³ Meer informatie hierover is te vinden op www.netwerkplatteland.nl.

⁴ Informatie hierover is te vinden op www.overijssel.nl

⁵ Meer informatie hierover is te vinden op www.leaderplus.nl

om in aanmerking te komen voor LEADER-middelen is de instelling van een Plaatselijke Groep en de opstelling van de gebiedsgericht plaatselijke ontwikkelingsstrategie. Met dit rapport komt de Plaatselijke Groep i.o. aan laatstgenoemde voorwaarde tegemoet.

Leefbaarheid en voorzieningen,
onlosmakelijk met elkaar verbonden.
Zuid Twente maakt graag gebruik van de mogelijkheden
die LEADER biedt om dit te versterken

2. Het gebied

2.1 Ruimtelijke beschrijving Zuid Twente

Het Leadergebied Zuid Twente is afgebakend zoals aangegeven in bijlage 1. In vergelijking met de vorige LEADER+periode (2000-2006) is voor deze periode (2007-2013) het gebied aangepast. De gemeente Wierden is overgegaan naar het nieuwe Leadergebied West Twente en hoort daardoor niet meer tot het gebied van Zuid-Twente. Deze gemeente past beter bij het landelijke karakter van West Twente. Het gebied bestaat nu uit de gemeenten Hof van Twente, Borne, Haaksbergen, almede het buitengebied van de gemeenten Enschede, Hengelo en Almelo.

Door deze nieuwe indeling blijft het inwoneraantal van Zuid Twente met 127.190 ruim onder de 200.000 inwoners, één van de criteria waaraan het gebied dient te voldoen. Het gebied wordt aan de oostzijde begrensd door de stedenband (Netwerkstad) Twente, in het westen door de Sallandse Heuvelrug en aan de zuidzijde door de provincie Gelderland. Het gebied heeft een oppervlakte van 621 km² dat buiten de verstedelijkte gebieden kan worden gekarakteriseerd als landbouwgebied met intensief grondgebruik (rundvee-, varkens- en pluimveehouderij) en anderzijds als een gebied met een kwalitatief hoogwaardige natuur. Zoals aangegeven typerend voor het gebied is enerzijds het geconcentreerde stedelijk karakter aan de oostzijde en anderzijds het landelijk gebied aan de zuidwest zijde. Hierin vindt de motivering van de begrenzing tevens zijn grondslag. De regionale economie is een combinatie van industrie, nijverheid en landbouw. Met als jongste telg een zich steeds verder ontwikkelend toeristisch-recreatieve sector, die als boegbeeld voor de groeiende dienstverlenende sector staat. Grootschaligheid en kleinschaligheid komen beiden voor.

2.2 Algemeen: sociaal economische context

Om te komen tot een SWOT-analyse is het van belang om inzicht te krijgen in de demografische en sectorstructuur van het gebied.

2.2.1 Ontwikkeling van de bevolking

Onderstaande tabel toont de oppervlakte per gemeente en totaal, de inwoneraantallen van de afzonderlijke gemeenten en het gebied als totaal en de bevolkingsontwikkeling 2001-2007 en 2020

	Oppervlakte in km ²	In %	Bevolking totaal '05	Bevolking 2020 tov 2004	Inwoners in Leadergebied 2005*	In %
Almelo	69,40	11,2%	72290	102,1	8550	11,8%
Borne	26,15	4,2%	20500	103,1	20500	100,0%
Enschede	142,75	23,0%	153680	101,9	33830	22,0%
Haaksbergen	105,48	17,0%	24270	98,1	24270	100,0%
Hengelo	61,78	10,0%	81160	103,9	2100	2,6%
Hof van Twente	215,44	34,6%	37940	96,8	37940	100,0%
Totaal	621	100%	389840	101,6	127190	32,6%

Bron: CBS, Provincie op Maat, en Provincie Overijssel

De cijfers laten voor de toekomst een te verwachten afname van de bevolking zien op het platteland, te zien aan de ontwikkeling in Haaksbergen en in Hof van Twente.

Deze ontwikkeling heeft gevolgen voor het draagvlak voor voorzieningen in het bijzonder en voor de leefbaarheid in het algemeen.

2.2.2 Demografische druk

Gegevens van het CBS laten binnen het gebied een verschil zien in de zgn. 'demografische druk'⁶. Borne laat een relatief hoge groene druk zien, terwijl Hof van Twente daarentegen een relatief hoge grijze druk toont.

	Demografische druk 2004	w.v. Groene druk	w.v. Grijze druk	Demografische druk 2020	w.v. Groene druk	w.v. Grijze druk
Almelo	64,7	41,6	23,1	72,9	41,4	31,5
Borne	66,9	44,0	22,9	83,9	45,3	38,6
Enschede	58,6	36,9	21,8	64,7	37,1	27,6
Haaksbergen	65,5	41,0	24,5	83,1	42,0	41,1
Hengelo	64,9	40,2	24,7	71,1	39,4	31,7
Hof van Twente	70,4	41,6	28,8	83,7	40,5	43,1
Overijssel	65,9	42,9	23,1	..		
Nederland	62,3	39,8	22,5	..		

Bron: CBS, Provincie op Maat, gegevens 2020: provincie Overijssel

Ook hier zien we dat de toekomstige ontwikkeling van de vergrijzing in versterkte mate op het platteland zal plaatsvinden, in Haaksbergen en in Hof van Twente. Deze cijfers zijn nog sprekender als er gekeken wordt naar de cijfers uit 1990. Binnen de oude gebiedsindeling (2000-2006) was toen de grijze druk gemiddeld voor Zuid Twente 12,1, terwijl deze in 2004 ruim boven de 20 ligt. En voor de toekomst, in 2020, zal deze ruim volgens de verwachting ruim boven de 30 uitkomen. Alhoewel de gebiedsindeling in de 2 periodes niet helemaal identiek is, is maar de tendens is helder: ouderen gaan in versterkte mate het maatschappelijk en sociale beeld bepalen.

2.2.3 Toekomstige verwachting, tot en met 2020

Bovenstaande tabellen geven aan dat het stedelijk gebied enige groei kan verwachten, terwijl daarentegen het landelijk gebied een afname van de bevolking tegemoet kan zien. De demografische druk geeft daarnaast een beeld dat het landelijk gebied in vergelijking met het verstedelijkte gebied een verhoogde verhouding heeft van inwoners buiten de leeftijdsgrenzen van de beroepsbevolking, vooral inwoners van boven de 65 jaar.

De gegevens geven aan dat de bevolkingsontwikkeling, zowel wat betreft het absolute aantal als wel de verhouding tussen jong en oud, een druk zal geven op de bestaande voorzieningen, zowel publiek als commercieel, en daarmee op de leefbaarheid van het platteland. Met name deze ontwikkelingen zullen gevolgen (dienen te) hebben op het sociale vlak.

Met name deze uitgangspunten zijn van belang om zowel sociaal als economisch in te spelen op te verwachten relevante ontwikkelingen. In dit verband zijn dat de economische en sociale vitaliteit die in het Leaderprogramma centraal staan.

⁶ Demografische druk: het aandeel van de 'groene druk' (leeftijdscategorie 0-19 jaar tov 20-64 jaar, de beroepsbevolking, plus de 'grijze druk' (leeftijdscategorie >65 jaar tov 20-64 jaar, de beroepsbevolking)

2.2.4 Structuur werkgelegenheid

De bestaande structuur van de werkgelegenheid is af te lezen uit onderstaande tabel. De prognose voor 2011, eveneens in de tabel opgenomen, laat zien welke veranderingen te verwachten zijn.

Tabel Toekomstige ontwikkeling werkgelegenheid Nederland, Overijssel en Twente

		Raming 2004	Prognose 2011	Index (2004 =100)
Landbouw	Nederland	268271	259000	96,5
	Overijssel	28335	27540	97,2
	Twente	13377	12410	92,8
Nijverheid	Nederland	1445640	1430000	98,9
	Overijssel	126762	128070	101,0
	Twente	72608	72290	99,6
Commerciële Diensten	Nederland	3454422	3904000	113,0
	Overijssel	197423	226650	114,8
	Twente	106811	122080	114,3
Niet commerciële diensten	Nederland	2346917	2602000	110,9
	Overijssel	150401	167840	111,6
	Twente	80003	86830	108,5
Totaal	Nederland	7515250	8194000	109,0
	Overijssel	502420	560360	111,5
	Twente	272937	298510	109,4

Bron: APO, provincie Overijssel

Wanneer Overijssel en Twente met Nederland worden vergeleken, zal de geraamde groei van de werkgelegenheid in totaal in 2011 in gunstiger uitvallen. Binnen de sectoren zijn de komende periode echter grote verschillen te verwachten. Het is vooral de sector landbouw waar de werkgelegenheid naar verwachting zal teruglopen. Voor Twente geldt dit volgens de prognose nog in versterkte mate. Veel bedrijven ondervinden de nadelen van het landbouwbeleid, strengere milieuwetgeving en zijn – mede door problemen op het gebied van ruimtelijke ordening – niet in staat om over te gaan tot de soms noodzakelijke schaalvergroting. De werkgelegenheid en het economisch belang van deze sector zullen daarom afnemen en gecompenseerd moeten worden. Om de concurrentiepositie te behouden wordt in toenemende mate een beroep gedaan op ondernemerschap en innovatief vermogen. De verbreding binnen de landbouw, naar onder andere zorg, agro-toerisme en streekproducten is inmiddels in gang gezet, maar zal alleen niet voldoende zijn om de veranderingen en inkomstenderving binnen de landbouw te kunnen compenseren. Andere sectoren zullen ontwikkeld dienen te worden. De verwachte groei in de commerciële en niet-commerciële diensten maakt dit echter naar verwachting ruimschoots goed. Juist deze ontwikkeling heeft ruimtelijk, sociaal en economisch gevolgen binnen het gebied, met vooral kansen binnen de dienstensector (toerisme en recreatie) en bedreigingen voor de landbouw.

2.2.5 Beroepsbevolking

De omvang van de Overijsselse beroepsbevolking is sneller gegroeid dan in Nederland. De oorzaak hiervan is de toegenomen arbeidsparticipatie. De arbeidsdeelname van vooral vrouwen in de provincie is in de periode 1996-2005 aanzienlijk toegenomen. Toch blijft de deelname aan het arbeidsproces nog iets onder het niveau van Nederland. Ook het opleidingsniveau van de Overijsselse beroepsbevolking ligt lager (m.u.v. Zwolle) dan dat van Nederland. Verder is in Zuid Twente nog een ontwikkeling gaande die een bron van zorg is. Er is sprake van een vorm van braindrain (op z'n Twents: 'hersenoettocht'). Door een relatief gering

aanbod van hoogwaardige werkgelegenheid en carrièreperspectief trekken hoogopgeleide jonge mensen weg. Zowel voor duurzame economische groei als voor een evenwichtige sociale bevolkingsopbouw kan dit de nodige gevolgen hebben.

2.3 Natuur en milieu

De ruimte in Zuid Twente is te kenschetsen als veelal kleinschalig agrarisch landschap met vele landgoederen. Kleine kernen hebben van oudsher veelal een sterk agrarisch accent, dat thans onder druk staat. In de grotere kernen bevinden zich vooral de industrie en nijverheid. Het landschap laat een regionale verscheidenheid zien. Het overwegend agrarisch karakter is vooral te vinden in de gemeenten Haaksbergen en Hof van Twente. Deze laatste gemeente herbergt ruim 10% van de kippen en ruim 16% van de varkens van heel de provincie Overijssel. Ruim 70% van het bodemgebruik is agrarisch. De uitstoot van stikstof, fosfaat en stikstof ligt dan ook ruim boven het Overijsselse gemiddelde.

De kwaliteit van het Overijsselse landschap en cultureel erfgoed gaat echter al decennia lang langzaam achteruit. Regionale verschillen verdwijnen door eenvormige uitbreiding van steden en dorpen en kleinschalige landschappen lijden onder doorsnijdingen door infrastructuur. Kansen liggen er om in ontwikkelingen meer rekening te houden met de karakteristieken van de omgeving. Binnen het belang van natuurwaarden kan hier gedacht worden aan het stimuleren van medegebruik, om op deze wijze mensen meer kennis te laten opdoen van de bijzondere waarden van het natuurgebied. Ook aandacht voor het tijd hebben voor het 'onthaasten' voor bijvoorbeeld drukbezette mensen uit de stad kan zorgen voor een bredere basis voor de instandhouding van natuurwaarden. De relatie met de stedenband kan hier kansen bieden, zoals bijvoorbeeld een combinatie tussen Almelo, Twickel en het Reggedal.

2.4 Leefbaarheid

Een leefbaar landelijk gebied is een gebied waar mensen graag willen wonen en werken en zich inzetten voor de kwaliteit van voorzieningen, woonomgeving en sociale verbanden. Verbondenheid en identiteit zijn daarbij kernbegrippen. Het bestaan van voorzieningen en de kwaliteit ervan is eveneens belangrijk voor de leefbaarheid. Door maatschappelijke ontwikkelingen die algemeen van aard zijn en derhalve ook het platteland niet voorbij gaan, zoals individualisering, vergrote mobiliteit, maar ook demografische ontwikkelingen wordt het draagvlak voor voorzieningen op het platteland kleiner. Diezelfde demografische ontwikkelingen zullen echter zorgen voor een groter vraag naar voorzieningen. De sociale en economische vitaliteit en de leefbaarheid staan tevens onder druk door de reeds eerder genoemde veranderingen in de landbouw en in het landelijk gebied.

Het aantal voorzieningen in het gebied is redelijk. Multifunctionele voorzieningen komen steeds meer voor, onder andere dankzij inzet van LEADER-middelen uit de vorige periode voor ondersteuning van de noodzakelijke samenwerkingsprocessen. Van de grotere kernen heeft Haaksbergen een verzorgende functie. In vergelijking met kernen van gelijke omvang heeft zij een groot en gevarieerd winkelaanbod, met zowel een dagelijks als recreatieve functie. Maar ook de kleine kernen hebben een belangrijke functie voor de leefbaarheid, met name op het platteland. Er wordt binnen het gebied actief ingezet op versterking van de leefbaarheid, waarbij het benutten van de kansen voor de eigen bevolking leidraad is.

De leefbaarheid wordt naast de beschikbaarheid, bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen ook bepaald door de mate van sociale samenhang in dorpen en kernen. Typisch voor de regio is het zgn. 'noaberschap', gemeenschapszin en dit kan een belangrijke impuls zijn om de veranderingen die het platteland ondergaat op en aan te pakken en daardoor het hoofd te bieden. De LEADER karakteristieken kunnen vanuit deze overtuiging de nodige initiatieven ondersteunen. Het verenigingsleven is rijk in de regio, hetgeen ook de nodige kansen biedt. De veranderingen binnen de sociaal-economische ontwikkelingen leggen echter wel een druk op deze eigen waarden in de regio en zullen ook de nodige aandacht vergen om instandhouding ervan te koppelen aan deze toekomstige ontwikkelingen.

3. SWOT-analyse

Op basis van de voorgaande regiobeschrijving, bestaande beleidsstukken en rapportages zijn onderstaande sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen opgesomd. Daarnaast is op basis van overleg en discussie, zowel in groepsverband als individueel, deze SWOT tot stand gekomen. Vooral de kwalitatieve aspecten, die veelal binnen de sociale component aan bod komen, zoals bijvoorbeeld identiteit en 'noaberschap' zijn daarbij nadrukkelijk belicht.

Gedurende de programmaperiode zal de SWOT-analyse tussentijds geactualiseerd worden om zo effectief mogelijk als Plaatselijke Groep de locomotiefunctie te kunnen vervullen.

Verweving van functies, meer medegebruik van natuur en agrarisch gebied met recreatieve waarde, een kans die met LEADER in Zuid Twente vervuld kan worden

SWOT-analyse			
Intern		Extern	
Zwakten	Sterkten	Kansen	Bedreigingen
<p>Economie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Knelpunten tav economische ontwikkelingen - Weinig startende ondernemers - Landbouw was beeldbepalend, verliest in soc-ec. opzicht terrein - Werkgelegenheid blijft achter - Voorzienenpeil (commercieel) gaat achteruit <p>Bestuur/politiek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Krapper wordende lokale middelen - Voorzienenpeil (publiek) gaat achteruit <p>Leefbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Afname bevolking in landelijk gebied - Afname aandeel beroepsbevolking in inwoneraantal (sterke vergrijzing) <p>Sociaal en economie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Braindrain, er trekken veel hoog opgeleide jongeren weg om elders te gaan wonen en werken - Door sterke vergrijzing mismatch vraag en aanbod zorg- en welzijnsvoorzieningen - Beperkte huisvestingsmogelijkheden starters en jonge ondernemers 	<p>Economie</p> <ul style="list-style-type: none"> - R&T heeft goed netwerk: routenetwerken voor wandelen, fietsen, kanoën, paardrijden en mensen vormen de ruggengraat voor de R&T ontwikkeling - Ondernemerschap van mensen in het gebied: goede ideeën en mentaliteit van aanpakken <p>Natuur en milieu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stedelijk gebied en platteland liggen direct naast elkaar - Veel bos en natuur, beken als structuurdrager Twentse landschap - Hoogwaardige landschappelijke kwaliteit <p>Leefbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Basis voor goede samenwerking is aanwezig - Sterk gevoel van noaberschap - Mooi en prettig woonklimaat - Veel functies bestaan naast elkaar (veel verenigingen) - Verbondenheid in integrale ontwikkeling 	<p>Economie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verwevenheid door clustering van voorzieningen - Ruimte bieden aan nieuwe economische dragers in het landelijk gebied, (bijv. door betere benutting kennisinfrastructuur in nabije stedenband) - Knelpunten wegnemen voor economische ontwikkelingen - Goede kennisinfrastructuur in de nabijheid (UT, Saxion) - Het op peil houden van de werkgelegenheid o.a door koppelingen te leggen met afgestudeerden uit het gebied - Stimuleer huisvesting voor jonge startende ondernemers. - Vergroten van het aantal bezoekers bij toeristische bedrijven - Vergroten van de werkgelegenheid bij toeristische bedrijven <p>Economie, natuur en milieu en leefbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vergroten van de belevingswaarde (door het koppelen van recreatieve voorzieningen aan cultuurhistorie, de natuur en het platteland en het bevorderen van recreatief medegebruik) - Mensen besteden meer tijd aan recreatieve activiteiten - Verbindingen leggen tussen stad en platteland, opdat de kansen optimaal kunnen worden benut - Koppeling leggen tussen studenten, kennisinstellingen en plattlandsbedrijven voor stages e.d. - Mensen zijn op zoek naar een leef- en woonvorm die hun beter past (meer balans) <p>Leefbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bewoners kernen en dorpen nemen initiatief om integrale dorpsplannen op te stellen (tbv leefbaarheidsimpuls) - Huidige communicatiemiddelen bieden mensen mogelijkheid om meer contact te hebben met elkaar zonder fysiek bij elkaar te zijn. - Vraag en aanbod zorg en welzijn voor ouderen (ivm sterke vergrijzing) op het platteland afstemmen - Projecten in het GP die sociale vitaliteit impuls geven - Ondersteuning en aanjagen van sociale samenhang - Ondersteuning en aanjagen van het versterken van de eigen identiteit 	<p>Economie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Werkgelegenheid: groei blijft in plattlandsgebieden achter bij stedelijke gebieden - Voorzienenpeil staat in toenemende mate onder druk - Commerciële voorzieningen versoberen (winkels, banken) - Commerciële voorzieningen sluiten (winkels, banken) <p>Natuur en milieu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conflicten tussen gebruikruimte: natuur, landbouw, wonen en werken <p>Bestuur/politiek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Publiekvoorzieningen staan onder druk, hierbij dient gedacht te worden aan dorpscholen, scholen, zorgvoorzieningen, kinderopvang e.d.) <p>Leefbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sociale cohesie in de vorm van noaberschap komt onder druk te staan door afname bevolking op het platteland - Sociale cohesie verandert door de veranderende samenstelling van de bevolking (vergrijzing)

4. Ontwikkelingsstrategie

Op basis van de regiokenmerken (hoofdstuk 2) en de SWOT-analyse (hoofdstuk 3) wordt in dit hoofdstuk de ambitie en de daaruit voortvloeiende ontwikkelingsstrategie bepaald. Voordat we daartoe overgaan wordt eerst aandacht besteed aan de inbedding van de visie in de regionale beleidskaders en worden de specifieke kenmerken van de Leadermethodiek besproken.

4.1 Koppeling PMJP, Gebiedsprogramma Zuidwest Twente en Gebiedsgerichte plaatselijke Ontwikkelingsstrategie Zuid Twente

Om zoveel mogelijk te kunnen bereiken wil de Plaatselijke Groep de ontwikkelingsstrategie nauw laten aansluiten bij bestaande beleids- en gebiedsprogramma's. De belangrijkste in dit kader zijn het provinciaal Meerjarenplan en het Gebiedsprogramma Zuidwest Twente. De kerntaken van deze plannen worden hieronder weergegeven:

De hoofdpoging van het provinciaal MeerJarenPlan luidt:

'Het creëren van een fysieke en economische basis voor diverse maatschappelijke functies in het landelijk gebied met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit'. Met als resultaat: een landelijk gebied dat dynamisch, mooi en maatschappelijk gewaardeerd is.

Voor Zuid Twente dient derhalve bepaald te worden wat die ruimtelijke kwaliteit is/dient te zijn. Vanuit het gebiedsprogramma Zuidwest Twente is de volgende strategie voor de hoofdpoging aangegeven.

Strategie voor de hoofdpoging vanuit het Gebiedsprogramma Zuidwest Twente is:

'Van elkaar scheiden wat moet en verweven wat kan'.

D.w.z.:- Scheiden om te voorkomen dat functies elkaar in de weg zitten
 - Verweven om brede(re) economische basis te creëren
 - Slim omgaan met schaarse ruimte

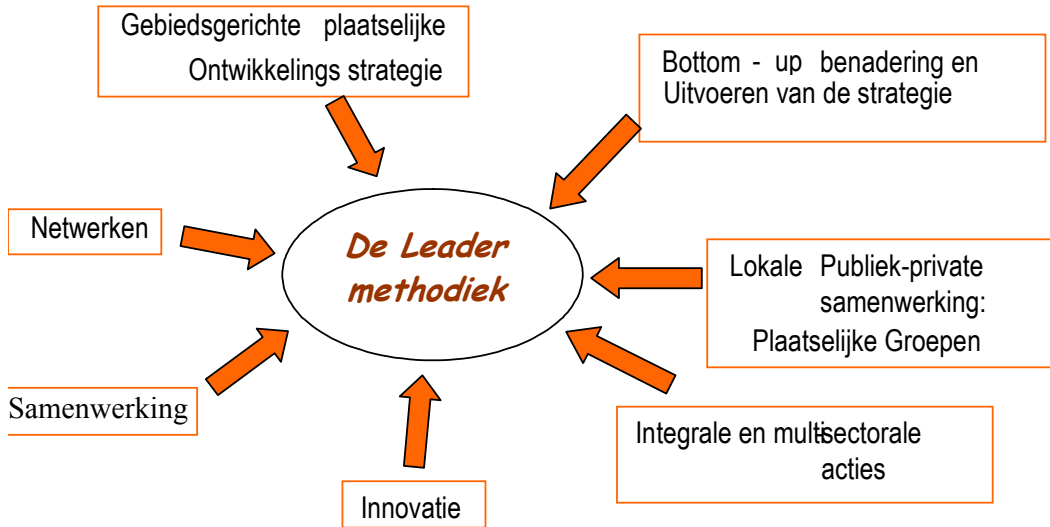
Het PMjP en gebiedsprogramma Zuidwest Twente kent de voor het landelijke gebied de volgende programmalijnen:

- 1. Perspectievolle landbouw
- 2. Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en (cultuur) landschap
- 3. Economische vitaliteit
- 4. Sociale vitaliteit en leefbaarheid
- 5. Veerkrachtig watersysteem.

4.2 LEADER-uitgangspunten

LEADER heeft een methodiek ontwikkeld waarbij het bottom up proces voorop staat. Netwerkvorming, samenwerking, experimenteel karakter, innovatief, gericht op gelijke kansen en op duurzaamheid zijn de andere aspecten die daarbij een essentiële rol spelen. Uitvoering van LEADER vindt op regionaal/lokaal niveau plaats, en is daarom nauw gekoppeld aan de eerder vermelde programma's.

De zeven sleutel kenmerken van de Leadermethode zijn:

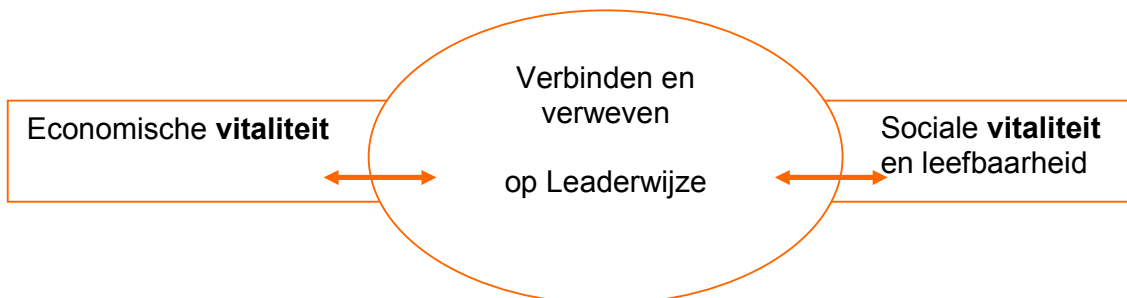

De bottom-up methode van Leader kan een belangrijke (aanvullende) impuls betekenen voor het bereiken van de doelen van deze programma's.

De Plaatselijke Groep acht het het meest gewenst om de LEADER-as voor Zuid Twente toe te spitsen op 2 van de 5 programmalijnen die opgesomd zijn in paragraaf 4.1. Het gaat dan om de programmalijnen 3 en 4. De provincie heeft deze lijnen aanbevolen. Uiteraard kan de Leadermethodiek ook in de andere programmalijnen, maar ook zelfs daarbuiten, worden gebruikt en daar waar het versterkend voor de lijnen 3 en 4 kan werken, wil de Plaatselijke Groep deze optie graag openhouden.

4.3 Het ambitieniveau

De punten die uit de SWOT-analyse naar voren zijn gekomen, zijn door de Plaatselijke Groep uitgebreid besproken en bediscussieerd. Op basis van deze bevindingen heeft de Plaatselijke Groep de gewenste strategieontwikkeling van het gebied bepaald. Een strategie is hierbij te omschrijven als een bepaling van de oplossingen en de wegen om die te bereiken. Zoals gezegd, deze dienen te liggen binnen de kaders van het gebiedsprogramma Zuidwest Twente en de LEADER-kenmerken.

De Plaatselijke Groep wil alle projecten via de LEADER methodiek laten ontwikkelen, c.q. tot stand laten komen voordat er LEADER-middelen aan toegekend kunnen worden. De Plaatselijke Groep ziet daarbij de term “**vitaliteit**” als leidend voor haar strategie.

Levenskracht is een voorwaarde voor economische en sociale ontwikkeling en geeft daarmee uitdrukking aan de aanwezige dynamiek op lokaal niveau binnen de regio. De Plaatselijke Groep ziet daarbij voor zichzelf de rol weggelegd als locomotief voor beweging en wil zich richten op die projecten waarbij de ‘laboratorium’-functie een grote rol speelt.

**De Plaatselijke Groep gaat voor
VITALITEIT**

- met een TRIPLE “L”-RANKING:**
- 1. Locomotiefunctie op**
  - 2. Lokaal niveau voor**
  - 3. Laboratoriumprojecten**

4.4 Uitgangspunten ontwikkelingsstrategie

Aangezien een groot gedeelte van het gebied Zuid Twente reeds ervaring heeft opgedaan in de vorige Leaderperiode, heeft de Plaatselijke Groep aangegeven de ervaringen en de opgebouwde “Leaderinfrastructuur” vanuit deze periode als uitgangspunt te willen nemen voor de nieuwe periode.

In onderstaande tabel is weergegeven wat de Plaatselijke Groep als belangrijke uitgangspunten heeft geformuleerd om tot de definitieve strategie te komen, met daarbij zowel elementen uit de vorige periode als nieuwe, verdiepende en aanvullende elementen.

De LEADER+ thema’s in de periode 2000-2006 waren:	Voor 2007-2013 wil de Plaatselijke Groep de volgende aanvullingen
<ol style="list-style-type: none"> 1. Behouden en vernieuwen van noaberschap (een drager van eigen identiteit) 2. Behouden en/of accentueren van de afwisseling op het platteland 3. Versterken van de relatie met de stad (buiten ons gebied) en meer in het algemeen met de recreant en toerist ten gunste van de identiteit en herkenbaarheid van het platteland 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Verdieping van de accenten die in de vorige periode zijn aangegeven 5. Extra dimensie toevoegen vanwege de uitbreiding van het gebied waardoor de relatie stad-platteland nadrukkelijk(-er) onderwerp van de strategie dient te zijn. 6. Relatie verstevigen tussen plattelandsondernemingen, innovatie en kennisinstellingen om braindrain om te kunnen buigen en vitaliteit te verhogen.

Voor de nadere bepaling van de strategie is het kader van de LEADER-as en as 3 uit het POP2 een belangrijke leidraad. De strategie dient bij te dragen aan de realisering van onderstaande maatregelonderdelen, die door de Europese Commissie zijn vastgesteld.

Accenten kunnen gelegd worden op de volgende maatregelonderdelen:	
De EU heeft aangegeven dat in elke as door haar benoemde maatregelen leidend zijn voor het door haar toe te kennen budget. Op deze maatregelen dienen de ontwikkelingsstrategie en de operationele doelen gericht te zijn. Deze indeling zal ook worden gehanteerd voor de financiële vertaling van het programma.	<ul style="list-style-type: none"> • Concurrentiekracht [411] • Leefomgeving en diversificatie [413] • Micro-ondernemingen [312] • Toeristische activiteiten [313] • Basiszorg [321] • Dorpsvernieuwing [322] • Landelijk Erfgoed [323]
Een apart onderdeel binnen LEADER vormt de samenwerking buiten de eigen regio	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking [421] (buiten het eigen Leadergebied)
Een apart onderdeel binnen de maatregelen vormt de organisatie van de Plaatselijke Groep	<ul style="list-style-type: none"> • Beheer van de Plaatselijke Groep, verwerving van deskundigheid en de dynamisering van het gebied [431]

De Plaatselijke Groep i.o. neemt bovenvermelde maatregelen als uitgangspunt bij de formulering van de strategie. Daarbij zal de keuze van accenten medebepalend zijn voor de mate waarin de strategie bijdraagt aan de diverse maatregelonderdelen. Indien bijvoorbeeld de Plaatselijke Groep nieuwe kleinschalige innovatieve economische bedrijvigheid wil accentueren, dan zal dat zich vertalen in een relatief groot aandeel in financiële middelen en indicatorscore.

...enige relativering...

Gezien de relatief beperkte middelen die LEADER in de komende periode beschikbaar heeft, is de verwachting gerechtvaardigd dat de resultaten in output relatief bescheiden zullen zijn. Overigens sluiten onze strategie en ambities nauw aan bij de doestellingen van het provinciale Meerjaren Programma en het gebiedsprogramma Zuidwest Twente en kunnen realisaties zeker ook via die kanalen lopen.

...maar ook zeker een meerwaarde...

Anderzijds creëert de Plaatselijke Groep met dit plan meerwaarde door een broedplaats te zijn van gedragen, bottom up projecten die zo optimaal mogelijk voldoen aan de Leaderkenmerken. Hierbij heeft de Plaatselijke Groep de ambitie om zodanig te inspireren dat projecten excelleren in creativiteit en originaliteit (conform de triple "L"-benadering). Ook in de communicatie zal dit de leidraad zijn.

4.5 De gekozen ontwikkelingstrategie

De Plaatselijke Groep kan heel duidelijk aangeven welke accenten ze wenst te leggen ten aanzien van de strategie en de daaruit vloeiende doelstellingen en gewenste resultaten.

Zoals reeds aangegeven, op basis van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen heeft de Plaatselijke Groep van gedachten gewisseld over het ambitieniveau en de te ontwikkelen strategie. De Plaatselijke Groep heeft aangegeven breed te willen insteken om zo de mogelijkheden voor projecten vanuit het lokaal initiatief zo open mogelijk te houden. Daarbij is de visie dat juist op het lokale niveau inkadering beperkend werkt en doet denken aan regisseurschap van boven af.

De Plaatselijke Groep erkend overigens dat het ontwikkelingsplan wel een focus nodig heeft en vindt die in zowel de sociale als economische vitaliteit. De ruimtelijke

kenmerken geven daarbij het kader weer: Een landbouw onder druk en een hoogwaardige landschappelijke kwaliteit die zorgt voor een prettig woon-, werk- en recreatieklimaat.

De bestaande visie in ogenschouw nemende, de nieuwe dimensies en de genoemde maatregelonderdelen daarbij toegevoegd, geeft de Plaatselijke Groep de volgende eigen accenten voor wat betreft de ontwikkelingsstrategie:

- a. De **sterkte van het noaberschap** willen we verder ondersteunen door elementen uit dorpsontwikkelingsplannen en/of leefbaarheidsimpulsen die hieraan een bijdrage leveren te stimuleren (koppeling leefomgeving en dorpsvernieuwing). Overigens ligt voor de Plaatselijke Groep het accent op projecten die bijdragen aan een blijvende sociaal economische balans en minder op het bestaan en/of inpassen in een dorpsontwikkelingsplan.
- b. Bestaande **natuur en agrarische landschap met een recreatieve waarde** willen we nadrukkelijker hiervoor geschikt en bereikbaar maken en daardoor betrekken bij het beleven van ons gebied voor zowel de toerist als de eigen regionale recreant (versterken medegebruik), met aandacht voor extra bedrijvigheid.
- c. **Versterken van de relatie met de stedenband**, zeker nu het gebied in die richting is uitgebreid. Daarbij gaat vooral de aandacht uit naar toeristische en recreatieve mogelijkheden, koppelingen met economische activiteiten, en zorgfaciliteiten.
- d. Om ook de economische vitaliteit te versterken willen we de nadruk gaan leggen op het **versterken van de relatie en interactie tussen platteland en de kennis- en onderwijsinstellingen**. Daarbij valt te denken aan het creëren van stageplaatsen bij plattelandsondernemingen, enerzijds om innovatie en duurzaamheid te stimuleren en daarmee tevens de versterking van de bedrijven te ondersteunen, anderzijds om studenten en jongeren een woon- en werk alternatief te bieden op het platteland. (concurrentiekracht en micro-ondernemingen)
- e. **Samenwerken met andere projecten buiten de regio**, LEADER of niet-LEADER, Nederlands of Europees, waarbij door samenbundeling en/of via uitwisseling van kennis en ervaringen een bijdrage geleverd gaat worden aan de aspecten die onder a tot en met d zijn genoemd.

5. Operationele doelen

De Plaatselijke Groep heeft op basis van de gekozen ontwikkelingsstrategie een vertaalslag gemaakt naar operationele doelen. Het centrale thema "vitaliteit", zowel economisch als sociaal, zal volgens de eerder geformuleerde accenten nader worden omschreven en uitgewerkt.

5.1 Accent 1: Versterking van het noaberschap.

Gezien het buitengewoon unieke en regionale karakter van de 'gemeenschapszin', kan en mag dit accent niet ontbreken binnen het ontwikkelingsplan voor Zuid Twente.

Het is een identiteitbepalende factor in de regio, die door demografische en maatschappelijke ontwikkelingen onder druk staat. De Plaatselijke Groep wil graag ondersteuning bieden aan allerlei vormen van versterking, vernieuwing en verbinden van activiteiten die de sociale cohesie binnen het gebied verder kunnen ontwikkelen. De vitaliteit van het platteland en van de samenlevingsverbanden op het platteland wordt mede bepaald door de aanwezigheid van voldoende sociale infrastructuur en voldoende kwaliteit. Hieronder vallen onder meer professionele instellingen op sociaal, cultureel en educatief gebied en op het gebied van eerstelijns (gezondheids) zorg. De sociale kwaliteit wordt daarnaast mede bepaald door vrijwilligersinitiatieven van bijv. mantelzorg tot toneel. Specifieke doelgroepen verdienen daarbij bijzondere aandacht, zoals senioren, jongeren en jonge gezinnen.

Ook voor de jeugd is het belangrijk om het noaberschap te versterken en te ontwikkelen, LEADER helpt daarbij

De SWOT analyse laat zien dat er vooral kansen liggen op gezamenlijke aandachtsvelden zowel fysiek, sociaal als economisch. De eigen waarde van het gebied in de vorm van noaberschap kan hierbij een belangrijke plus zijn om die aandachtsvelden vorm en inhoud te geven. Samen zorgen voor behoud van het voorzieningenniveau of voor voldoende impulsen voor starters waardoor het verenigingsleven weer impulsen krijgt kunnen bijvoorbeeld zorgen voor een zichzelf versterkend effect. Of dit past binnen dorpsontwikkelingsplannen of juist een aanzet kan zijn om op meer gebieden iets gezamenlijks te organiseren, dat wil de Plaatselijke Groep open houden. De essentie is dat de projecten een bijdrage leveren aan de vitaliteit van het gebied en de aanwezige dynamiek op lokaal niveau een versnellende (extra) beweging kan meegeven. Nieuwe concepten en experimenten om op effectieve wijze deze sociale infrastructuur en sociale kwaliteit duurzaam in stand te houden, te herstellen of te verbeteren kunnen in pilot projecten een daadwerkelijke bijdrage leveren aan het versterken van het noaberschap.

Gekwantificeerde doelen voor EU-indicatoren

Type indicator	Indicator	Nulsituatie	Streefwaarde
Output (verplicht,321) (nationaal,321)	• Aantal ondersteunde acties	0	10
	• Totaal investeringsvolume	0	3.000.000,=
	• Aantallen gerealiseerde diensten	0	4
	• Aantallen gerealiseerde fysieke diensten	0	2

5.2 Accent 2: Verweving van natuur, cultuurhistorie en agrarisch gebied met toeristisch-recreatieve waarde

De Plaatselijke Groep is ervan overtuigd dat er nog volop ruimte is om 'met ruimte meer te doen'. Zuid Twente heeft een hoogwaardig landschap met veel grondgebonden landbouw, bosgebieden en tal van (kleine) cultuurhistorische elementen. Door meer mogelijkheden te bieden (recreatief medegebruik) kunnen toeristen, recreanten en de inwoners zelf het eigen gebied meer en beter beleven en de sfeer proeven. Een aantrekkelijk en toegankelijk landschap is een belangrijke vestigingsfactor en is tegelijkertijd attractief voor toeristen en recreanten en vormt daardoor een basis voor economische diversificatie op het platteland. Door het behoud van natuurlijke, cultuurhistorische en agrarische waarden en het beter benutten daarvan biedt dit kansen voor de attractiviteit van de regio. Maar ook het beter inpassen van bebouwing en infrastructuur bij de kenmerken van het cultuurlandschap kan hieronder vallen. Herinrichting van kernen kan op een zodanige wijze plaatsvinden dat de karakteristieken van het dorp, kernen of buurtschappen beter tot hun recht komen, ook hierin ziet de Plaatselijke Groep kansen voor nieuwe projecten die deze multifunctionaliteit van waarden in de praktijk kunnen brengen. Voor ons is het landelijk erfgoed een belangrijk thema. Alhoewel we ons ervan bewust zijn dat de provincie voorlopig geen budget hiervoor beschikbaar stelt, nemen we dit toch op in ons ontwikkelingsplan. Mochten er middelen beschikbaar komen, dan willen wij deze hier op inzetten.

Streekgebonden, karakteristieke bebouwing met een recreatieve en agrarische functie, is een mooi voorbeeld uit de vorige Leaderperiode

Gekwantificeerde doelen voor EU-indicatoren(

Type indicator	Indicator	Nulsituatie	Streefwaarde
Output (verplicht, 322)	Aantal kernen die steun hebben ontvangen voor investeringen gerelateerd aan vernieuwing en ontwikkeling	0	4
Verplicht, 323 ⁷	Totaal van private en publieke investeringen	0	1.500.000,=
(nationaal,322)	Aantal ondersteunde acties voor investeringen voor het behoud en de opwaardering van het landelijk erfgoed	0	3
	Realisatie wegen (km)	0	0
	Realisatie paden (km)	0	6
(nationaal,323 ⁷)	Verbetering van objecten, incl. terreinen (stuks)	0	pm
	Aantal cultuurhistorische objecten (stuks)	0	6

5.3 Accent 3: Versterken van de relatie met de stedenband.

De Plaatselijke Groep wil de kansen om, met de uitbreiding van het gebied, in de komende periode een synergie te laten ontstaan tussen stad en platteland zeker ondersteunen. Rust en vertier kunnen elkaar binnen de regio prima afwisselen en versterken het totaalconcept voor toerist, recreant en burger. Ook het marketen van deze innovatieve recreatieve stad-platteland-combinatie kan de steun van de Plaatselijke Groep ontvangen. De routes, of het nu fiets-, wandel-, rij- of vaarroutes zijn, deze kunnen aangevuld worden met combinaties richting de stad, om op deze wijze een potentieel interessante marktvergroting binnen de regio mogelijk te maken. Eventueel kleinschalige voorzieningen kunnen daarvan een onderdeel vormen. Creatieve combinaties zijn mogelijk en zorgen tevens voor een verbreding van de economische basis. De Plaatselijke Groep wil hiervoor graag ondersteuning bieden aan pilots op dit terrein.

Gekwantificeerde doelen voor EU-indicatoren

Type indicator	Indicator	Nulsituatie	Streefwaarde
Output (Verplicht, 313)	Aantal activiteiten gericht op de bevordering van toeristische activiteiten	0	10
(Nationaal, 313)	Totaal van alle investeringen	0	3.000.000
	Aangelegde toeristische infrastructuur (fiets/wandel/ruiter/vaarroutes)	0	pm
	Verbeterde toeristische infrastructuur (fiets/wandel/ruiter/vaarroutes)	0	pm

5.4 Accent 4: Versterken van overdracht van kennisinstellingen naar en tussen plattelandsondernemingen.

De Plaatselijke Groep wil graag netwerken en samenwerkingsverbanden ondersteunen die een bijdrage leveren aan kennisoverdracht aan en tussen

⁷ voorlopig is hier geen Leaderbudget voor, maar gezien het belang van de maatregel voor het gebied, willen we hier toch, afhankelijk van de mogelijkheden, op inzetten.

plattelandsbedrijven in de regio. Dit kan onder andere door stageplaatsen te inventariseren en vraag en aanbod actiever te matchen. Maar ook korte snuffelstages, werkbezoeken, en experimenten behoren tot de mogelijkheden. Het stimuleren van samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven met als doel nieuwe kennis toegankelijk en toepasbaar te maken voor de plattelandsbedrijven is van groot belang voor de dynamiek en de versterking van de plattelandseconomie. Naast de (afnemende) landbouw, zijn micro-ondernemingen de economische motor op het platteland. Het is daarom voor de regio een kans om het innovatief vermogen, de uitbreiding van deze bedrijven, maar ook bijvoorbeeld de bedrijfsopvolging te stimuleren en/of te begeleiden. Regionale netwerken kunnen hierbij een positieve en stimulerende rol vervullen.

Gekwantificeerde doelen voor EU-indicatoren

Type indicator	Indicator	Nulsituatie	Streefwaarde
Output (Verplicht, 312) (Nationaal)	* Aantal begunstigde micro-ondernemingen die steun ontvangen	0	30
	* Aantal nieuw opgerichte bedrijven	0	2
	* Aantal bedrijven waar verbeteracties plaatsvinden	0	60

5.5 Accent 5: Samenwerken buiten de regio

Speciale aandacht wil de Plaatselijke Groep richten op samenwerkingsprojecten buiten het gebied. Het noaberschap houdt niet bij de grenzen van de regio op! Binnen Zuid Twente grenzen twee gemeenten aan het buitenland. De ervaring uit de vorige Leaderperiode kan hier ook versterkend werken. Wel zijn er twee nieuwe gemeenten in de LEADER-regio Zuid Twente bijgekomen en zal er ook eerst aandacht dienen uit te gaan naar projecten binnen de regio. Toch is de verwachting dat er redelijk snel projecten binnen dit accent opgepakt zullen worden.

Samenwerken, ook buiten de regio, daar worden de regio's sterker van en contacten worden voor lange tijd gelegd.

De Plaatselijke Groep wil zich bij deze projecten richten op die projecten die zowel een meerwaarde hebben voor de eerdergenoemde accenten in het gebied als voor de partijen in het andere gebied. Uitgangspunt is dat beide (of meer) regio's een zelfde problematiek ervaren en dat de gezamenlijkheid van het project een voorwaarde is voor het doorgaan van het project. De projecten kunnen gezamenlijk worden ontwikkeld binnen Nederland, de zgn. interterritoriale projecten. Ook kunnen projecten buiten Nederland met Leadergebieden binnen EU en met derde landen (buiten LEADER-regio's) worden opgezet, de zgn. transnationale projecten. De Plaatselijke Groep ziet hierbij samenwerking, afstemming en kennisuitwisseling met het Nationaal Netwerk als positieve steun voor de ontwikkeling van deze projecten. Gezien de ervaringen uit de vorige Leaderperiode wil de Plaatselijke Groep graag initiatieven ontplooiën om deze projecten te initiëren.

Gekwantificeerde doelen voor EU-indicatoren

Type indicator	Indicator	Nulsituatie	Streefwaarde
Output (verplicht,421)	Aantal gerealiseerde samenwerkingsprojecten	0	5
	Onderverdeeld in:		
	• interterritoriale samenwerking	0	3
	• transnationale samenwerking	0	2
	en:		
	• aansluiten bij as 1	0	0
	• aansluiten bij as 2	0	0
	• aansluiten bij as 3	0	5
	Aantal deelnemende Leadergroepen bij de samenwerkingsprojecten	0	Pm

6. Management van het programma

In eerdere hoofdstukken zijn de visie, de strategie en de operationele doelen beschreven. De Plaatselijke Groep staat ervoor om deze om te zetten in realisatie. Daarvoor zijn concrete projecten nodig. In dit hoofdstuk zal daarom de procesbeschrijving centraal staan en heeft voor een groot deel betrekking op maatregel 431 (zie p. 14) Beheer van de Plaatselijke Groep, verwerving van deskundigheid en de dynamiseren van het gebied. De Europese Commissie heeft aangegeven budget beschikbaar te stellen voor beheer van het programma. Deze kunnen voor maximaal 20% van de totale publieke kosten subsidiabel worden gesteld. Een budget voor capaciteit op deskundig niveau en de verdere uitbouw en ontwikkeling daarvan is een kritische succesfactor voor een effectieve Plaatselijke Groep en derhalve ook voor een optimale uitvoering en realisatie van deze ontwikkelingsstrategie.

6.1 Samenwerking, multisectorale opzet Plaatselijke Groep

Binnen de organisatiestructuur van LEADER Zuid Twente zijn de volgende partners te onderscheiden:

Gedeputeerde Staten (GS)

Gedeputeerde Staten geeft de beschikkingen af ten behoeve van de projecten.

Plaatselijke Groep (PG)

Vanwege het bottom-up karakter van LEADER wordt bij de Plaatselijke Groep veel verantwoordelijkheid neergelegd. Als Plaatselijke Groep geven wij een zwaarwegend advies af aan GS, die uiteindelijk de beschikkingen aan de projectaanvragers afgeeft. Ook aan colleges van B&W geven wij advies, indien er voor een project co-financiering vanuit een gemeente wordt gevraagd. De projecten worden getoetst aan het de ontwikkelingsstrategie en de daarin opgenomen toetsingscriteria.

Samenstelling Plaatselijke Groep

De Plaatselijke Groep dient te bestaan uit publieke en private partners, afkomstig uit de regio (minstens 50% maatschappelijke partners op besluitvormingsniveau), zoals landbouwers, plattelandsvrouwen, ouderen, jongeren en hun verenigingen. Met deze samenstelling is een evenwichtige en representatieve vertegenwoordiging van de verschillende sociaal-economische partners in het gebied gewaarborgd. Verder is veel aandacht uitgegaan naar het zgn. 'profiel' van het PG-lid. Hij/zij dient namelijk blijkt te geven van het vermogen om in gezamenlijkheid een ontwikkelingsstrategie voor het gebied op te stellen en uit te voeren. Voorts dienen de PG-leden actief te zijn in het gebied.

De Plaatselijke Groep i.o. is thans in een proces om tot een volledige samenstelling conform de criteria te komen. In bijlage 2 is de samenstelling van de Plaatselijke Groep i.o. weergegeven

Het administreren en beheren van de publieke middelen vindt plaats bij de provincie.

Beoordeling kritische massa

Een belangrijk toetscriterium voor de provincie bij de selectie van Leadergebieden is de vraag of de PG voldoende kritische massa heeft om de strategie uit te voeren. Hierin zijn twee elementen te onderscheiden:

<p>1. Het gebied kan voldoende financiën voor de cofinanciering genereren; minimaal 50% van de financiën dient opgebracht te worden door de regionale en lokale overheid</p>

<p>Het LEADER+ programma heeft in de 'oude' regio Zuid Twente bewezen dat op regionaal en lokaal niveau voldoende financieel draagvlak bestond voor de uitvoering van het programma. Ook in de toekomst, in de nieuwe regionale indeling, willen de gemeentebesturen van de betrokken gemeenten hun financiële bijdrage leveren. Een intentieverklaring is hiervoor in vergevorderd stadium.</p>
--

<p>2. Het gebied kent een zodanige combinatie van bevolkingsdichtheid en sociaaleconomische samenhang dat daarmee voldoende zelforganiserend vermogen wordt gegenereerd voor het opstellen van een ontwikkelingsstrategie en de uitvoering daarvan in maatregelen en projecten</p>

<p>Kenmerkend voor het gebied is de noaberschap en het vermogen om zelf initiatieven te ontwikkelen. LEADER+ heeft in de oude indeling hieraan zeker een bijdrage geleverd. Ook in de nieuwe indeling is er de wil om samen de schouders eronder te zetten. Nieuwe accenten zijn gelegd en de getoonde betrokkenheid bij de inwoners, de aanwezigheid van diverse actieve verenigingen en commissies maakt dat er voldoende vermogen en enthousiasme bestaat voor de uitvoering van een nieuw LEADER plan.</p>
--

6.2 Rollen

De Plaatselijke Groep acteert in een 'veld vol spelers'. Daarbij erkent zij de rol en functie van de anderen. In het bijzonder zal de Plaatselijke Groep waar mogelijk afstemmen met het BGO, het Bestuurlijk Gebieds Overleg, en het daaraan

gekoppelde (ambtelijke) aanjaagteam. Zij dragen zorg voor de uitvoering van het reeds veelvuldig genoemde Gebiedsprogramma Zuidwest Twente. Voorheen waren zij voornamelijk ruimtelijk georiënteerd, maar ook hier is sprake van steeds meer verweving van ruimtelijke, economische en sociale aspecten. Daar waar de LEADER karakteristieken van toepassing zijn zal afstemming en overleg plaatsvinden. Zelf ziet de Plaatselijke Groep haar rol vooral in de locomotiefunctie: 'het aanleiden tot bewegen': Aanjaagfunctie, voelspriet, inspirator, initiator etc.. Daarover zal goede afstemming plaatsvinden met de gemeenten in de regio. Ook andere partners, zoals de provincie, Regio Twente, Netwerkstad, en andere intermediaire organisaties, het georganiseerde bedrijfsleven zullen waar relevant geïnformeerd en/of betrokken worden bij de uitvoering van de Ontwikkelingsstrategie

6.3 Taken

De Plaatselijke Groep Zuid Twente heeft in de vorige periode al ervaring opgedaan met de bottom up benadering van LEADER. De samenstelling van de PG is daarvan afgeleide geweest. Ook voor de huidige periode, met de nieuwe gebiedsindeling, zal dit het uitgangspunt zijn. De PG zal zich met de volgende taken bezighouden: (zie bijlage 2).

De PG zal zich met de volgende kaderstellende taken bezighouden:

- Opstellen ontwikkelingsplan (zijnde dit rapport)
- Opstellen toetsingskader (zie paragraaf 6.4.1)
- Opzetten communicatieplan (zie paragraaf 6.5)

Vanuit bovengenoemde kaderstellende taken volgen de taken die de coördinatie en uitvoering van het plan tot doel hebben.

Coördinatie en uitvoeringstaken Plaatselijke Groep
1. het opstellen van nadere selectiecriteria en voorwaarden; (zie volgende paragraaf)
2. het beoordelen van de ingediende projecten
3. het inhoudelijk bijsturen van projecten;
4. het genereren van nieuwe projecten
5. het tussentijds evalueren van het programma en het zonodig bijstellen
6. een jaarlijkse voortgangsrapportage opstellen, waarin: <ul style="list-style-type: none"> a. verslag wordt gedaan van de voortgang; b. de voortgang wordt geëvalueerd en eventuele noodzakelijke bijstelling van het programma wordt gegeven; c. aangegeven wordt op welke wijze de organisaties in het gebied in de gelegenheid zijn gesteld om met projectinitiatieven op het programma in te spelen; d. een verdere invulling met projecten wordt gespecificeerd;
7. het participeren in het Regionale, Nationale en Europese LEADER+ netwerk
8. het verzorgen van voorlichting en PR over het LEADER+ programma in Zuid Twente.

De gebiedscoördinator...essentieel voor een goed beheer:

Bij de uitoefening van de taken van de Plaatselijke Groep is een belangrijke functie weggelegd voor de gebiedscoördinator. Deze voert in belangrijk mate de taken en activiteiten uit die hierboven staan beschreven. De afgelopen periode heeft bewezen dat hierbij een positieve samenwerking met de Plaatselijke Groep is ontstaan. Voor de komende periode wil de Plaatselijke Groep deze synergie zeker weer benutten om de strategie om te zetten naar praktijk.

6.4 Van projectaanvraag tot goedkeuring project

Het succes van het ontwikkelingsplan is grotendeels afhankelijk van de kwantiteit en kwaliteit van de projecten die worden ingediend. Wij vervullen als PG een spilfunctie op het gebied van projectontwikkeling, -selectie en -goedkeuring. In deze paragraaf wordt aangegeven wat de selectiecriteria voor projecten zijn en welke rol de PG speelt in de beoordelingsprocedure van projecten.

6.4.1 Specificatie van de LEADER+ criteria voor Zuid Twente.

De volgende criteria acht de Plaatselijke Groep i.o. van toepassing op de projecten:

Een LEADER+ project:

- dient te passen in een van de vastgestelde accenten uit de ontwikkelingsstrategie
  - versterken van het noaberschap
  - natuur en agrarisch landschap met recreatieve waarde
  - versterken relatie stedenband
  - versterken relatie en interactie platteland met kennis- en onderwijsinstellingen
- dient een bijdrage te leveren aan tenminste een van de vastgestelde indicatoren (zie ontwikkelingsplan)
- dient een project te zijn waarbij samenwerkingsverbanden aangegaan zijn binnen het eigen LEADER- gebied en/of daarbuiten (draagvlak in het gebied)
- dient voor het gebied vernieuwend en experimenteel (=laboratoriumfunctie hebben) te zijn. Nieuwe projectideeën van eenzelfde soort moeten duidelijk een vernieuwend aspect weergeven, of een veranderingsproces c.q een ontwikkelingsproces op gang brengen
- dient duurzaam te zijn; langere tijd (5 jaar) continueren of een ander effect heeft gekregen (gezien het experimentele karakter)
- dient bij voorkeur gericht zijn op gelijke kansen
- dient bij voorkeur overdraagbaar te zijn
- dient bij voorkeur kleinschalig te zijn
- dient bij voorkeur integrale (vanuit verschillende sectoren) aspecten in zich te hebben

Laatste twee criteria zijn aan de orde wanneer er sprake is van een **keuze** bij bijvoorbeeld het optimaler realiseren van de vastgestelde thema's en/of bij budgetoverschrijding:

- projecten die een bijdrage leveren aan het optimaler realiseren van de indicatoren
- de kwaliteit van de projectaanvragen is leidend, maar wanneer er twee gelijkwaardige projecten uit verschillende gemeentes zijn en wanneer er een keuze (i.v.m. budget) gemaakt moet worden is verdeling van de projecten over de gemeentes een afweging

6.4.2 Beoordelingsprocedure van projecten

Het succes van het ontwikkelingsplan is grotendeels afhankelijk van de kwantiteit en kwaliteit van de projecten die worden ingediend en goedgekeurd. Onderstaand wordt

in een aantal stappen dit proces in samenvatting beschreven en wordt de rol van de PG in dit proces verduidelijkt.

Stap 1: oriëntatiefase:

Voorafgaand aan indiening van het project zal de Leadercoördinator en de PG een pretoetsing/quick-scan uitvoeren die dezelfde stappen inhoudt als in stap 3. Na eventuele aanpassingen/aanvullingen gaat het project de volgende fase in.

Stap 2: projectaanvraag

Wij zullen als PG op een actieve wijze potentiële projectindieners benaderen om projecten in te dienen. Een publieke of private organisatie zal vervolgens een aanvraag indienen bij de provincie.

In de praktijk zal de Leadercoördinator bij deze activiteiten overigens een prominente rol vervullen door de activiteiten van de PG te coördineren en in belangrijke mate zelf waar te nemen.

Daarbij zal de Leadercoördinator – in samenwerking met de PG – ook zoeken naar aansluiting bij bijvoorbeeld het gebiedsgericht beleid alsmede bij diverse organisaties die een intermediaire positie vervullen. Op die wijze moet uitwisseling plaatsvinden van (kennis over) projectinitiatieven en worden verschillende projectinitiatieven in het gebied op elkaar afgestemd.

Stap 3: eerste toetsing projectvoorstel door de Leadercoördinator

Op het moment dat het projectvoorstel gereed is, zal programmamanagement LEADER – onder aansturing van de Leadercoördinator – het voorstel toetsen.

Deze toets zal onder andere ingaan op de volgende vragen:

- Is de vereiste cofinanciering op de juiste wijze verzekerd?;
- Zijn de genoemde kostensoorten subsidiabel volgens de Europese richtlijnen?;
- Is het project niet in strijd met regionaal, provinciaal, nationaal en Europees beleid?;
- Past het project binnen het LEADER+ programma of bestaat er een betere afstemming met één van de andere in het gebied operationele Europese programma's?.

Op basis van de toetsen schrijft de Leadercoördinator bij elk voorstel een preadvies.

Stap 4: beoordeling projectvoorstel door PG

Tijdens het overleg zal aan de hand van de geldende criteria een definitieve beoordeling van de projecten worden gegeven. Goedkeuring vindt plaats wanneer een meerderheid van de leden een positief oordeel geven (consensus).

Het zwaarwegend advies van de PG zal aan de provincie worden toegestuurd, waarna GS een formeel besluit nemen over het projectvoorstel.

Stap 5: definitieve beoordeling projectvoorstel en afgifte beschikking

GS Overijssel zullen uiteindelijk het projectvoorstel met het daarbijbehorende zwaarwegende advies van de PG beoordelen. Bij definitieve goedkeuring door GS zal een beschikking worden afgegeven aan de projectindieners.

Alleen op formele gronden kunnen GS afwijken van het advies van de PG. De provincie zal de PG op de hoogte brengen van het besluit.. Tegelijkertijd met de beschikking ontvangt de projectindieners een uitvoeringsovereenkomst inclusief alle (financiële) voorwaarden waaraan voldaan moet worden.

6.5 Communicatie en voorlichting

De Plaatselijke Groep is verantwoordelijk voor de communicatie en voorlichting. Deze dient de volgende doelen:

- Bekendheid van het LEADER+ programma bij de doelgroepen in het gebied.
- Verwerving van projecten en voorlichting over het indienen van projectvoorstellen.
- Interne communicatie ten behoeve van de coördinatie, afstemming en optimale samenwerking gericht op partners en projectuitvoerders.
- Publiciteit over individuele projecten als zodanig en gerichte 'spin-off'.
- Externe communicatie onder andere gericht op andere LEADER+gebieden (samenwerking en netwerk).

Voor de communicatie en voorlichting wordt een optimale mix van informatiedragers ingezet. Er wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van bestaande informatiekanalen. Speerpunt vormt een eigen internetsite.

De communicatie en voorlichting voldoet aan de bepalingen voor promotie en publiciteitseisen die door de Europese Commissie worden gesteld aan het programma en de individuele projecten

Ten behoeve van een gestructureerde en continue communicatie en voorlichting zal de Plaatselijke Groep direct bij de start een uitgewerkt communicatieplan opstellen.

Gekwantificeerde doelen voor EU-indicatoren

Type indicator	Indicator	Nulsituatie	Streefwaarde
Output (341)	Aantal ondersteunde projecten	0	30
	Onderverdeeld naar:		
	* Studies over het desbetreffende gebied	0	1
	* Activiteiten om informatie over het gebieden het de lokale ontwikkelingsplan te verschaffen	0	2
	* Training van de stafleden die betrokken zijn bij voorbereiding en implementatie van een lokaal ontwikkelingsplan	0	15
	* Promotieactiviteiten	0	9
	* Andere	0	3

6.6 Financiering

Voor financiering van de ingediende projecten bedraagt de LEADER –bijdrage maximaal 50% van het projectbudget. Daarnaast is per project financiering vanuit publieke en/of private partijen noodzakelijk. Voor publieke middelen valt te denken aan bijdragen van waterschappen, gemeenten, Rijk, provincie en niet-Europese subsidieregelingen. Vanuit de gemeenten wordt thans een voorzet gedaan om voor de komende jaren reeds een budget beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie. Mogelijkheden voor medefinanciering door private partijen zijn onder andere te vinden bij banken, koepelorganisaties, projectontwikkelaars, en sponsoring etc. Het is tevens in principe toegestaan de tijdsbesteding van private partijen en vrijwilligers te kapitaliseren en als financiële bijdrage in het projectbudget mee te rekenen. De provincie zal hierbij aangeven wat het te berekenen tarief mag zijn.

De beschikbare middelen voor het LEADER Ontwikkelingsplan Zuid Twente 2007-2013 zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Financiële tabel

Maatregelen	1= 2+7	2=3 + 4	3	4= 5+6	5	6	7
	Totale kosten	Totaal publiek	EU	Totaal Nationaal publiek	Regionaal publiek		Privaat
					Provincie	Gemeenten	
411 Concurrentiekracht	1.050.000	700.000	350.000	350.000	175.000	175.000	350.000
413 leefomgeving +diversificatie	7.200.000	4.800.000	2.400.000	2.400.000	1.200.000	1.200.000	2.400.000
421 Samenwerking	875.000	700.000	350.000	350.000	175.000	175.000	175.000
431 Kosten beheer lokale groepen	800.000	800.000	400.000	400.000	100.000	300.000	0
	9.925.000	7.000.000	3.500.000	3.500.000	1.650.000	1.850.000	2.925.000

LEADER, de kip met de gouden eieren voor Zuid Twente

6.7 Monitoring en evaluatie

Verantwoording en indicatoren

De Plaatselijke Groep zal een beheersautoriteit aanwijzen, zijnde de provincie Overijssel, die de beschikkingen afgeeft en zorg draagt voor de afwikkeling van de betalingen en voor de rapportages naar de landelijke beheersautoriteit, de Minister van LNV. De provincie Overijssel zal na drie jaar een tussenevaluatie laten uitvoeren en zal ook voor de eindevaluatie zorgen.

De beheers- en betalingsautoriteit Overijssel zal na drie jaar een tussenevaluatie laten uitvoeren en zal ook voor de eindevaluatie zorgen.

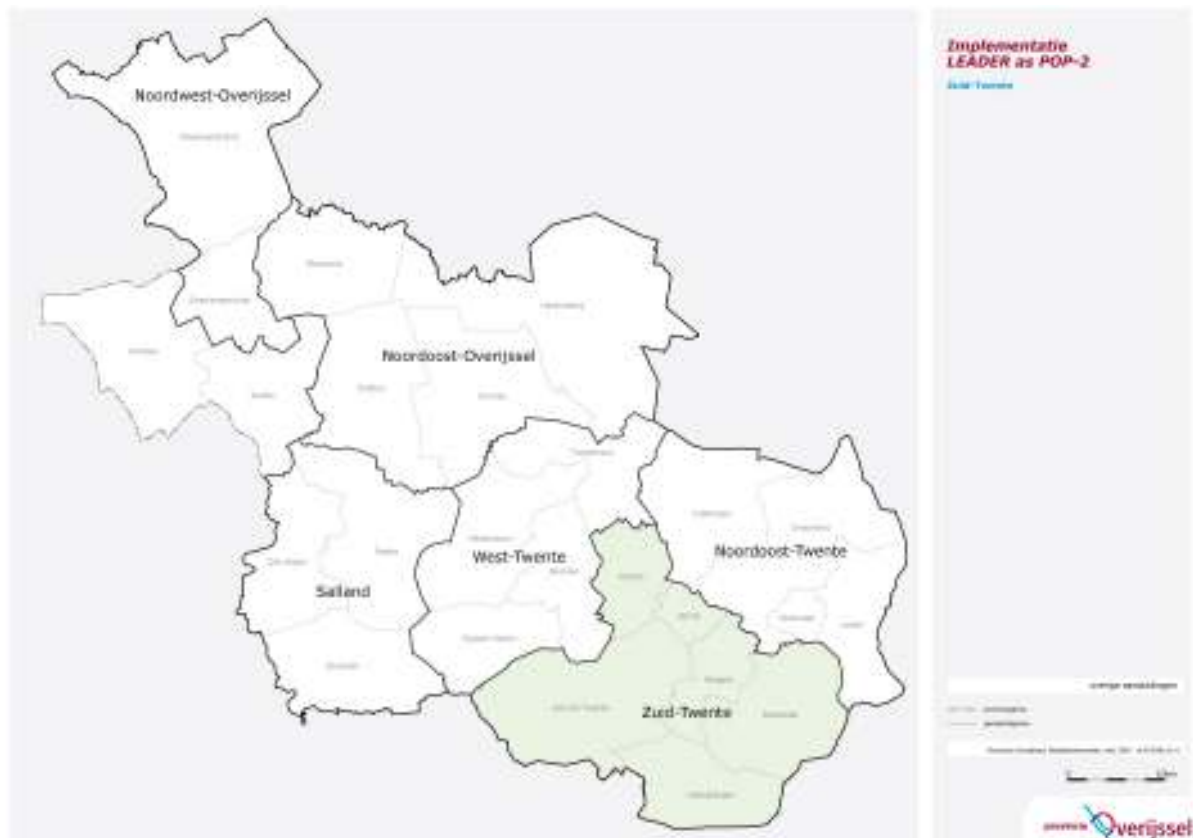
De beheers- en betalingsautoriteit Overijssel zal na drie jaar een tussenevaluatie laten uitvoeren en zal ook voor de eindevaluatie zorgen.

Bij de inhoudelijke verantwoording zal de score op indicatoren wezenlijk zijn. Voor

het monitoren van de voortgang van het LEADER+ programma worden door Brussel indicatoren als meetinstrument gebruikt. Deze zijn reeds in hoofdstuk 5 per accent indicatief in beeld gebracht. Uit die streefwaarden is het ambitieniveau voor de verschillende indicatoren te herleiden. Als PG zullen we er op letten in voldoende mate op de indicatoren te scoren. De indicatoren zullen gedurende de uitvoering van het ontwikkelingsplan op projectniveau gekwantificeerd worden.

Benadrukt wordt dat het om een indicatieve lijst van outputindicatoren gaat. Indien gedurende de uitvoeringsperiode blijkt dat niet alle projecten aan de hand van deze set gevolgd kunnen worden, behoudt de PG zich het recht voor om in overleg met de provincie Overijssel deze set uit te breiden met nieuwe indicatoren. De bestaande indicatorenset zal daarbij wel als kader gehandhaafd blijven.

Bijlage 1: Gebiedsindeling Zuid Twente

Bijlage 2: Samenstelling Plaatselijke Groep

Dhr. M.M.J. Diepenmaat (voorzitter; Haaksbergen)

LEADER coördinator

Dhr. B.J. Sijbom (wethouder Hof van Twente)

Dhr. G.A.T. Weber (wethouder Hengelo)

Dhr. B. Kuiper (wethouder Almelo)

Dhr. J. van der Zee (wethouder Enschede)

Dhr. N. Lansink-Rotgerink (wethouder Borne)

Mevr. G.E. Brandenburg (plattelandsvrouwen; Hof van Twente)

Dhr. R.J. Jacobi (landbouw; Hof van Twente)

Dhr. Th. H.G. Tuinte (MKB; Hof van Twente)

Dhr. T. Jannink (bewonersparticipatie, jongeren; Hof van Twente)

Dhr. B. Overbeek (bewonersparticipatie; Enschede)

Mevr. A. Mekking (kleine kernen; Haaksbergen)

Dhr. M. Dreierink (kleine kernen; Almelo)

Dhr. T. Grimberg (kleine kernen; Almelo)

De PG wordt voor 1 september 2007 aangevuld met extra leden.

Adviserende leden:

Dhr. P. Louwerse (programmamanager LEADER)

Dhr. P. Niens (aanjaagteam gebiedsgericht werken ZuidWest Twente)

Dhr. R. Oldejans (gemeente Enschede)

Dhr. J.H. Scholten (gemeente Haaksbergen)

Dhr. H. Nikkels (gemeente Hof van Twente)

Dhr. R. Maathuis (gemeente Almelo)

Dhr. V. Kuipers (gemeente Borne)

Mevr. S. Elferdink (gemeente Hengelo)